

Helsinki 13.8.2009

Tiedotusvälineille
JULKAISUVAPAA 14.8.2009

HUUMEIDEN KÄYTTÄJIEN RIKOSOIKEUDELLINEN KONTROLLI

Oikeustieteellisessä väitöskirjassa tarkastellaan huumeiden käyttäjien rikosoikeudellista kontrollia. Tutkimuskohteena on lakien säätäminen, niiden tulkitseminen ja soveltaminen. Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellisen kontrollin tarkoituksenmukaisuudesta on vallinnut pysyvä erimielisyys 1960-luvulta lähtien. Tutkimus rakentuu kolmen eri lainsäädäntöhankkeen ympärille. Säädettäessä ensimmäisen huumausaineallan nosteessa vuoden 1972 huumausainelakia kiisteltiin huumeiden käytön kriminalisoimisen tarpeellisuudesta. Uudistettaessa huumausainerikoksia koskevia rangaistussäännöksiä osana rikoslain kokonaisuudistusta 1990-luvulla erimielisyyttä aiheutti, miten ankara rangaistusasteikko huumeiden käytöstä pitäisi olla. Vuonna 2001 voimaan tullessa huumausaineen käyttörikosuudistuksessa oli vaikea saavuttaa yhteisymmärrystä käyttäjälle määrättävästä sopivasta seuraamuksesta. Poliisi sai tällöin mahdollisuuden sakottaa huumeiden käyttäjiä rangaistusmääräysmenettelyssä, mutta samalla korostettiin rangaistukselle vaihtoehtoisten seuraamusten käyttämistä. Alaikäiset olisi sakottamisen sijasta puhuteltava ja hoidon tarpeessa olevat ongelmakäyttäjät olisi ohjattava hoitoon.

Tutkimuksessa tarkastellaan seuraamusharkintaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä syyttäjän muuttuneen aseman kautta. Useat 1990-luvulla toteutetut uudistukset ovat vaikuttaneet siihen, että syyttäjien merkitys kriminaalipoliittisina päätöksentekijöinä on kasvanut. Tehtävien monipuolistumisen myötä syyttäjän voidaan katsoa toimivan tuomarin roolissa, kun hän käyttää itsenäistä ratkaisuvalltaa seuraamusluonteisissa syyttämättä jättämisissä ja rangaistusmääräysasioissa.

Viime vuosina rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä on kiinnitetty enenevästi huomiota rikoksentekijään, mikä ilmenee myös päihdeongelmaisten rikoksentekijöiden kohdalla. Tutkimuksen empiirisessä lain soveltamiskäytäntöihin pureutuvassa osassa kuitenkin osoitetaan, että käytössä olevissa yksinkertaistetuissa prosesseissa on vaikea tehdä kunnollista seuraamusharkintaa. Järjestelmän epäkohdien kantajiksi joutuvat erityisesti huumeiden ongelmakäyttäjät, jotka voivat tulla toistuvasti sakotetuiksi rangaistusmääräysmenettelyssä.

Toimenpiteistä luopuminen on pysytellyt hyvin harvinaisena seuraamuksena, vaikka sille olisi erityistä tarvetta huumausainerikoksissa. Tutkimuksessa osoitetaan, että poliisi on läpi vuosikymmenten ollut varsin haluton soveltamaan tätä säännöstä, sillä se on pitänyt tärkeänä huumeiden käyttäjien toimintaan puuttumista. 1960–1980-luvuilla myös syyttäjä noudatti samaa linjaa. Tuomioistuinkäytännöissä rangaistukseen tuomitsematta jättäminen oli 1970-luvun alussa yleistä, mutta käytäntö ankaroitui muutamassa vuodessa. Toimenpiteistä luopumista koskevan

uudistuksen jälkeen syyttäjäkäytännöissä tapahtui 1990-luvulla selkeä muutos syyttämättä jättämisen yleistyessä. Huumausaineen käyttörikosuudistus johti kuitenkin seuraamuskäytännön kiristymiseen, sillä syyttämättä jättäminen vähentyi, samalla kun huumeiden käyttäjien sakottaminen rangaistusmääräysmenettelyssä lisääntyi. Huumausaineen käyttörikosuudistuksessa tavoiteltiin huumeiden ongelmakäyttäjien hoitoon hakeutumisen tehostamista. Tässä tavoitteessa ei ole onnistuttu, sillä toimenpiteistä luopuminen hoitoon hakeutuneista on hyvin harvinaista.

Lisätietoja Heini Kainulainen puh. 010 3665378

Tutkimus ilmestyy 14.8.2009 klo 12.00 OPTL:n kotisivuilla
<http://www.optula.om.fi>

Julkaisun tiedot: Heini Kainulainen: Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 245

Julkaisun voi tilata Oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta puh. 010 366 5355